

MILJÖKONSEKVENSBESKRIVNING

DETALJPLAN FÖR DEL AV FASTIGHETERNA
MALMBERGET 8:1 OCH 2:5

SAMMANFATTNING

En detaljplan för fastigheterna Malmberget 8:1 och 2:5 i västra Malmberget har upprättats. Syftet med detaljplanen är att möjliggöra ändring av befintlig detaljplan till ändamålet gruvindustri. Eftersom planerad ändring av detaljplan kan antas medföra risk för betydande miljöpåverkan har denna miljökonsekvensbeskrivning (MKB) tagits fram. Miljökonsekvensbeskrivningens syfte är att beskriva effekter och konsekvenser på kulturmiljön som förslagen detaljplan medför. En behovsbedömning har tagits fram av kommunen där det framgick att riksintresset för kulturmiljö, sociala aspekter, rekreation, grönstråk, hydrologi, buller, vibrationer och andra ev störningar skulle studeras i MKB. Efter samråd av behovsbedömningen med Länsstyrelsen framkom att endast konsekvenserna på riksintresset kulturmiljö behövdes tas upp i MKB. Övriga aspekter sammanfattas i planbeskrivningen från tillståndets MKB.

De alternativ som studerats är planförslaget och nollalternativet år 2025. Nollalternativet innebär att en ny detaljplan inte antas och gällande detaljplaner med mestadels användningen väg, park och plantering, fortsätter gälla inom fastigheterna 8:1 och 2:5. Planförslaget innebär att detaljplanen vinner laga kraft med användningen industrimark för gruvindustri.

Det sökta koncessionsområdet i västra Malmberget avser fortsatt gruvbrytning av järnmalmskropparna Marta och Johannes. Planerad underjordsbrytning av Marta och Johannes kommer fortsätta fram till år 2035 med en produktionstakt enligt gällande tillstånd för Malmberget Vitåfors.

Konsekvenserna av pågående och även planerad gruvbrytning medför markdeformationer som hanteras inom ramen för den samhällsomvandlingsprocess som sker i samverkan mellan Gällivare kommun och LKAB. Byggnader och berörd infrastruktur inom koncessionsområdet kommer att avvecklas i god tid innan deformationer når dessa byggnader.

Gruvverksamhetens expansion i Malmberget påverkar stora delar av riksintresset för kulturmiljön negativt. Kulturmiljöfrågan i Malmberget hanteras genom upprättande av civilrättsliga samarbetsavtal mellan LKAB och Gällivare kommun och genom de insatser som pågått och fortfarande pågår för att bevara kulturmiljövärdena från Malmberget. LKAB har även valt att bevara ett antal byggnader inom det sökta koncessionsområdet.

Flertalet av de nyttjande- och bevarandeintressen som identifierats inom och i anslutning till planområdet är ej förenliga med brytning. Under lång tid har gruvbrytning skett i Malmberget och gruvan har ett nationellt intresse. Att tillvarata den malm som är känd i gruvan är i linje med miljöbalkens hushållningsbestämmelser. Bolaget anser att riksintresset mineralförekomst, och därav sökt koncession, skall ges företräde framför övriga berörda intressen. Kulturmiljön kommer att i möjligaste mån tillvaratas genom dokumentation och flytt av byggnader enligt avtal med Gällivare kommun. Det är dock oundvikligt att karaktärsdrag och strukturer i västra Malmberget kommer att ändras eller gå förlorade som en följd av pågående och planerad brytning.

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

INLEDNING	4
SYFTE.....	4
BAKGRUND.....	4
TIDIGARE PLANER OCH UTREDNINGAR	5
BEHOVSBEDÖMNING OCH AVGRÄNSNING.....	6
BEDÖMNINGSGRUNDER.....	6
ALTERNATIV	7
PLANFÖRSLAG	7
NOLLALTERNATIV	7
RIKSINTRESSEN	8
MILJÖKVALITETSNORMER.....	10
KONSEKVENSER KULTURMILJÖ.....	11
FÖRUTSÄTTNINGAR	11
KONSEKVENSER.....	12
ÅTGÄRDER.....	13
MEDVERKANDE	14
REFERENSER	14

INLEDNING

SYFTE

En miljöbedömning ska göras när en myndighet eller kommun upprättar eller ändrar en detaljplan, om dess genomförande kan antas medföra en betydande miljöpåverkan, enligt 6 kap. 11 § Miljöbalken. För detaljplaner ska en behovsbedömning, i enlighet med andra stycket 4 § MKB-förordningen, genomföras för att undersöka om betydande miljöpåverkan föreligger eller inte. Om betydande miljöpåverkan kan antas uppstå ska miljöbedömningen dokumenteras i en miljökonsekvensbeskrivning, enligt 6 kap. 12 § Miljöbalken.

Miljökonsekvensbeskrivningens syfte är att beskriva effekter och konsekvenser på främst kulturmiljön som den föreslagna detaljplanen medför. Övriga miljökonsekvenser behandlas i planbeskrivningen och är slutsatser från MKB:n för koncessionsansökan. Syftet med miljökonsekvensbeskrivningen är också att ge förslag på åtgärder som i första hand förebygger negativ miljöpåverkan, i andra hand begränsar negativ miljöpåverkan och i sista hand att föreslå kompensationsåtgärder. På så sätt integreras miljöaspekterna i detaljplanen så att en hållbar utveckling främjas.

MKB-arbetet ses som en process och i och med att planeringen fördjupas så fördjupas även MKBn. Detaljeringsgraden i MKBn är densamma som detaljplanens.

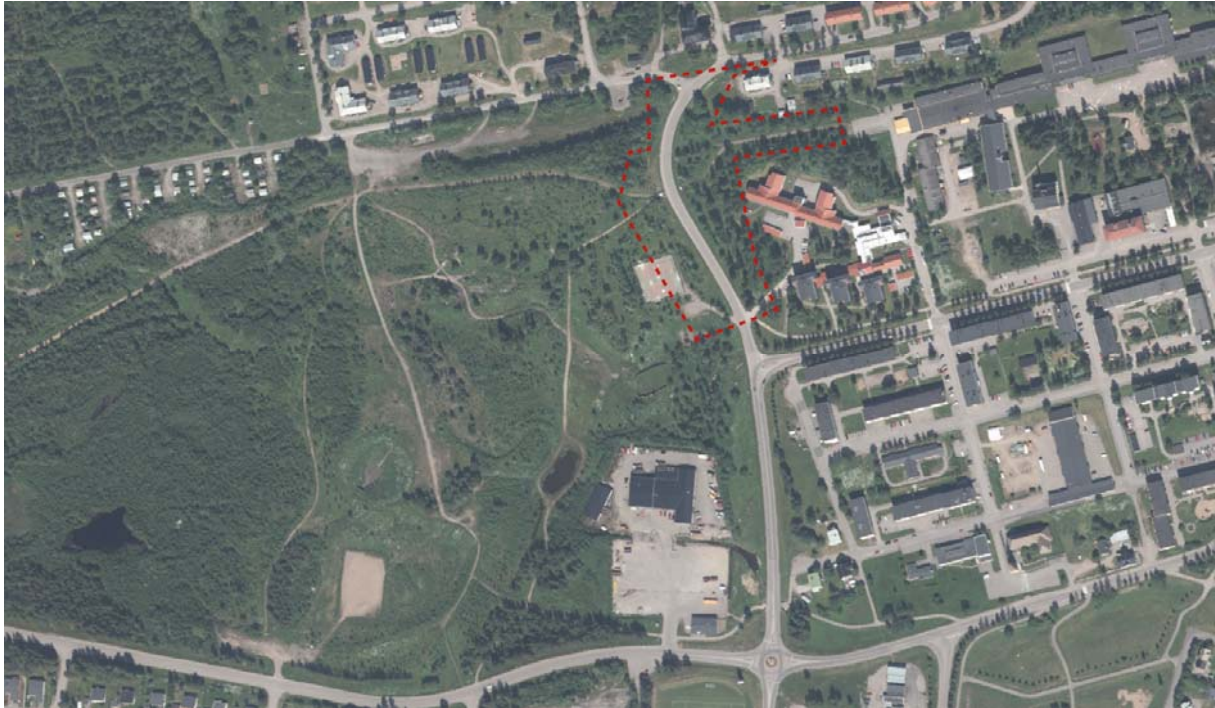
MKB:n är inte uppbyggd i enlighet med miljöbalken 6 kap med kraven vad en MKB ska innehålla utan behandlar endast miljömål, miljö kvalitetsnormer, kulturmiljö. Övriga frågor som ex luft och buller tas upp i planbeskrivningen.

BAKGRUND

LKAB bryter järnmalm i Malmbergsgruvan inom LKAB:s gruvindustriområde Vitåfors, som ligger i Koskullskulle, ca 3,5 km från västra Malmberget. Malmbergsgruvan består av ca 10-15 separata malmkroppar, vilka bildar en drygt fem kilometer lång kedja mellan Malmbergets samhälle i väster och Koskullskulle i öster. Denna malmbrytning sker under jorden inom bolagets gällande bearbetningskoncessioner. LKAB har under oktober 2015 ansökt om bearbetningskoncession för delar av malmkropparna Marta och Johannes.

Som en följd av den hittills bedrivna gruvverksamheten ska den nuvarande markanvändningen inom stora delar av Malmbergets tätort upphöra och användningen ändras till industrimark för gruva. Omvandlingsprocessen är en nödvändig förutsättning för gruvverksamhetens fortsatta bedrivande. Det är oklart exakt när marken tas i anspråk för gruvdrift, men ungefär 2024. Fram till dess planerar Gällivare kommun och LKAB att det föreslagna området är en sk miljözon och i princip fungerar som i dagsläget.

Det huvudsakliga syftet med aktuell detaljplan är att ändra användningen i gällande detaljplan från gata, park och allmänt ändamål till industrimark för gruvverksamhet. Industrimarken tas i anspråk först efter. Nedan redovisas en översiktsbild (figur 1.) för planområdet.

Figur 1: Översiktsbild – avsett planområde i västra Malmberget som omfattas av denna miljökonsekvensbeskrivning. (Kartunderlag: Gällivare kommun)

TIDIGARE PLANER OCH UTREDNINGAR

Det finns en fördjupad översiktsplan för Gällivare, Malmberget och Koskullskulle som antogs 2014-05-19 av kommunfullmäktige (KF). Intentionerna för utveckling av västra Malmberget är, enligt den fördjupade översiktsplanen, att den befintliga bebyggelsen bör avvecklas för att möjliggöra den fortsatta gruvverksamheten i Malmberget. När pågående avveckling är klar är ambitionen att alla gällande detaljplaner ska upphävas eller ändras till områden för industriändamål.

Gällivare kommun antog 1985 en bevarandeplan som omfattar en kartläggning och värdering av kulturhistoriskt värdefulla byggnader och miljöer i Gällivare, Malmberget och Koskullskulle. Planområdet ligger delvis innanför bevarandeplanens gräns. Hänsyn skall tas till bevarandeplanen.

En kulturmiljöanalys upprättades under våren 2016, då flytt av kulturhistoriska byggnader från Malmberget till Koskullskulle planerades. Denna håller nu på att uppdateras för ytterligare information kring viktiga värden att bevara från Malmberget. Kulturmiljöanalysen ska utgöra ett stöd vid tolkning och förståelse av detaljplaner och dess bestämmelser. Analysen identifierar vilka kvaliteter som kulturhistoriska värdefulla byggnader i Malmberget har och hur dessa värden kan bevaras inom förslagna områden i kommunen.

BEHOVSBEDÖMNING OCH AVGRÄNSNING

Kommunen har upprättat en behovsbedömning som sedan samrättats med Länsstyrelsen. Kommunens bedömning var att planens genomförande kan leda till betydande miljöpåverkan.

Länsstyrelsen gjorde i sitt yttrande 2016-10-14 bedömningen att det finns anledning att genomföra en miljöbedömning och upprätta en miljökonsekvensbeskrivning för att utreda och belysa relevanta miljökonsekvenser. Länsstyrelsen delar kommunens bedömning som grundar sig dels på de miljökonsekvenser som bedöms kunna orsakas av själva gruvverksamheten, dels på konsekvenserna för riksintresset kulturmiljö p.g.a. att området omvandlas till industri från att ha utgjort en del av civilsamhället. Ett antal av de frågor som kommunen anser behöver utredas vidare är sådana som kommer att hanteras i kommande MKB för miljötillståndet för gruvverksamheten t.ex. frågor om buller och vibrationer, geoteknik och hydrologi.

Länsstyrelsen anser att när det gäller dessa aspekter kan hänvisning göras till den MKB:n, och slutsatserna redovisas i planbeskrivningens konsekvensbeskrivning. När det gäller påverkan på riksintresset kulturmiljö bedömer Länsstyrelsen i likhet med kommunen att ett genomförande av planen innebär betydande miljöpåverkan. Här behöver man beakta den ackumulerade påverkan på kulturmiljön, även om den aktuella planen i sig har en minimal minverkan. Det aktuella området är en liten del i utkanten av Malmbergets Bolagsområde. Ett område som i övrigt är planlöst, varför frågan aldrig belysts, även om området till stor del redan är påverkat.

Kommunen bedömer utifrån behovsbedömningen samt länsstyrelsens yttrande att miljöbedömningen kan avgränsas till att utreda och beskriva konsekvenserna för kulturmiljö. Övriga konsekvenser arbetas in kortfattat i planbeskrivningens konsekvensbeskrivning.

Miljökonsekvensbeskrivningen ska redogöra, inte bara för det geografiska planområdet, utan även för detaljplanens influensområde som bedöms vara större än planområdet och omfattar egentligen hela Malmberget. Alternativa lokaliseringar bedöms utretts i ett tidigare skede.

Konsekvenserna beskrivs för en fullt genomförd detaljplan år 2025, men även övergripande konsekvenser under byggtiden.

BEDÖMNINGSGRUNDER

En konsekvensbedömning görs genom en sammanvägning av det berörda intressets värde och av ingreppets eller störningens omfattning. Konsekvensen beskrivs i sju graderingar. Där inte annat anges avses negativ konsekvens. Positiva konsekvenser lyfts även fram och tydliggörs. Bedömningen obetydliga konsekvenser används då inga eller obetydliga miljökonsekvenser bedöms uppstå.

	Stor +/- förändring	Måttlig +/- förändring	Liten+/--förändring
Stort miljövärde	Stor	Måttlig – stor	Måttlig
Måttligt miljövärde	Måttlig – stor	Måttlig	Liten – Måttlig
Litet miljövärde	Måttlig	Liten – måttlig	Liten

Tabell 1. Konsekvenserna av respektive miljöpåverkan bedöms i skalan stor(---)/(+++), måttligstor, liten-måttlig, måttlig (--)/(++) och liten(-)/(+) och obetydlig (+/-).

ALTERNATIV

PLANFÖRSLAG

I Gällivare pågår en samhällsomvandling till följd av gruvans expansion i Malmberget. Samhällsomvandlingen innebär att bostäder, skolor, fritidsanläggningar m.m. kommer att rivras och att hela Malmberget på sikt kommer avvecklas. Den pågående gruvbrytningen skapar deformationer i marken vilket gör att områden som ligger nära gruvan behöver flyttas eller rivras.

LKAB arbetar med att ta fram prognoser som visar var marken kan komma att deformeras. Inom dessa utpekade områden ska marken vara detaljplanlagd för industrimark.

Det huvudsakliga syftet med detaljplanen är att ändra användningen från gata, park och allmänt ändamål till industrimark för gruvverksamhet. Det är en förutsättning för att LKAB ska kunna söka bearbetningskoncession. Denna koncession avser fortsatt underjordsbrytning av järnmalmkropparna Marta och Johannes i västra Malmberget som planeras pågå till år 2035.

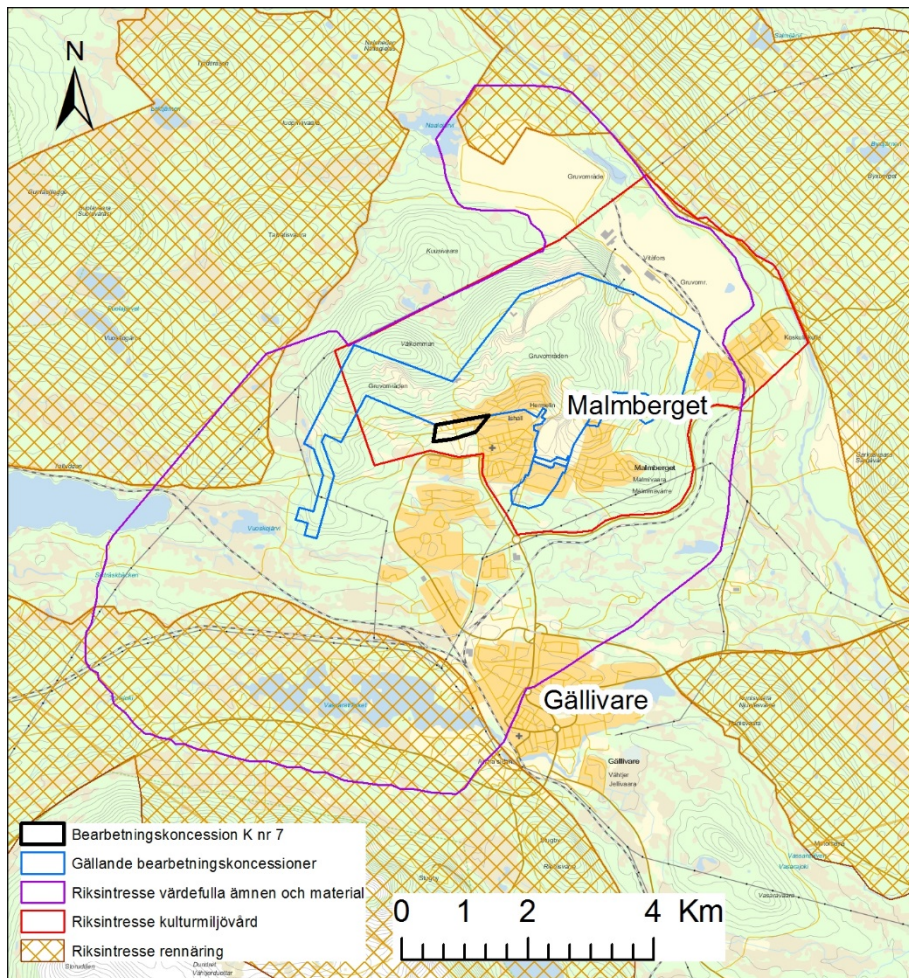
Avvecklingen av Malmberget kommer ske i etapper, enligt samarbetsavtalet mellan Gällivare kommun och LKAB. I samarbetsavtalet punkt 1.6 anges att som en följd av den hittills bedrivna gruvverksamheten måste den nuvarande markanvändningen inom stora delar av Malmbergets tätort upphöra och användningen ändras till industrimark för gruva. Vid planläggning bör hänsyn tas till hur den berörda delen av Malmbergsleden och Puoitakvägen skall hanteras fram till området stängs av på grund av gruvverksamhet.

NOLLALTERNATIV

Nollalternativet är att detaljplanen i nuläget fortsätter gälla. Den planen innebär att det är mestadels väg och park och plantering i området.

RIKSINTRESSEN

De riksintressen som påverkas direkt eller indirekt av detaljplan redovisas i figur 2.

Figur 2. Utpekade riksintressen i Malmberget, värdefulla ämnen och material (lila linje), kulturmiljövård (röd linje) samt rennärning (bruna linjer) (Länsstyrelsen, 2016 c).

Riksintresse för värdefulla ämnen och material skyddar alla mineralfyndigheter i Malmbergsområdet. Mineralfyndigheterna i och runt Malmbergsgruvan är utpekade som riksintresse för värdefulla ämnen och material enligt 3 kap. 7 § miljöbalken. Påvisad fyndighet inom sökt koncession skyddas liksom utvinningen av denna. De järnmalmer som tidigare brutits innehåller huvudsakligen järn i form av magnetit och till viss del även hematit. Fyndigheterna i Malmberget representerar värden i mångmiljardklassen och är viktiga ur försörjningssynpunkt. Riksintresseområdet omfattar alla fyndigheter i Malmberget så långt det kan bedömas idag.

Området ligger inom mark som utpekats som riksintresse för kulturmiljövård.

Pågående grubbrytning medför en betydande påverkan på riksintresset för kulturmiljön. Området kännetecknas som ett gruvsamhälle med en bebyggelse av säregen karaktär. Mellan LKAB och Gällivare kommun finns civilrättsliga samarbetsavtal och även dokumentationsinsatser som är i full gång samt redan avslutade insatser för att bevara dessa kulturmiljövärden så gott det går. LKAB arbetar även för att bevara kulturhistoriskt värdefull bebyggelse från Malmberget som finns inom sökt

koncessionsområde. Till hjälp för detta har en kulturmiljöanalys upprättats (Tyréns 2016) som syftar till att fungera som ett vägledande dokument för den fortsatta hanteringen av de byggnader som avses bevaras från Malmberget.

Överskottsvatten från LKAB:s ordinarie gruvverksamhet bräddas från klarningsmagasinet till recipienten Lina älv som ca 90 km nedströms LKAB mynnar i Ängesån som är ett biflöde till Kalix älv. Kalix älv är utpekad som Natura 2000-område, tillika riksintresse naturvård.

Riksintresse för naturvård, rekreation eller friluftsliv bedöms inte beröras. Se vidare i planbeskrivning. De övriga riksintressena behandlas i kapitel konsekvenser.

MILJÖMÅL

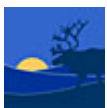
Riksdagen har beslutat om 16 nationella miljö kvalitetsmål. Länsstyrelsen ansvarar för att samordna miljö kvalitetsmålen regionalt. Aktuella nationella och regionala miljö mål som berörs av planen är:

God bebyggd miljö

Städer, tätorter och annan bebyggd miljö ska utgöra en god och hälsosam livsmiljö samt medverka till en god regional och global miljö. Natur- och kulturvärden ska tas till vara och utvecklas. Byggnader och anläggningar ska lokaliseras och utformas på ett miljöanpassat sätt och så att en långsiktigt god hushållning med mark, vatten och andra resurser främjas.

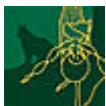
Planförslaget tas till viss del till vara kulturvärden genom dokumentation och flytt (--). Däremot bedöms den korta tiden som gruvan kommer vara i bruk (2035) inte bidra i någon större grad till god hushållning med mark (-). Nollalternativet främjar miljö målet god bebyggd miljö (+).

Storslagen fjällmiljö

Fjällen ska ha en hög grad av ursprunglighet vad gäller biologisk mångfald, upplevelsevärden samt natur- och kulturvärden. Verksamheter i fjällen ska bedrivas med hänsyn till dessa värden och så att en hållbar utveckling främjas. Särskilt värdefulla områden ska skyddas mot ingrepp och andra störningar.

Området är redan till stor del ianspråktaget, men kommer påverkas negativt av planförslaget (--).

Ett rikt växt- och djurliv

Den biologiska mångfalden ska bevaras och nyttjas på ett hållbart sätt, för nuvarande och framtida generationer. Arternas livsmiljöer och ekosystemen samt deras funktioner och processer ska värnas. Arter ska kunna fortleva i långsiktigt livskraftiga bestånd med tillräcklig genetisk variation. Människor ska ha tillgång till en god natur- och kulturmiljö med rik biologisk mångfald, som grund för hälsa, livskvalitet och välfärd.

Naturmiljön i planområdet är redan påverkat av människan och innefattar inga höga naturvärden. De värden som finns inom planområdet är vanligt förekommande för miljön och påträffas sannolikt även utanför planområdet. Påverkan på miljömålet är endast marginell, men positivare för nollalternativet (+) än planförslaget (-).

Levande skogar

Skogens och skogsmarkens värde för biologisk produktion ska skyddas samtidigt som den biologiska mångfalden bevaras samt kulturmiljövärden och sociala värden värnas.

Eftersom det är en förhållandevis liten del av den sammanhängande skogen samt att det inte finns några höga naturvärden bedöms miljömålet endast påverkas marginell och exploateringen bedöms inte motverka målet varken i nollalternativet eller planförslaget (+/-).

MILJÖKVALITETSNORMER

Miljö kvalitetsnormer (MKN) syftar till att uppfylla de gemensamma kraven inom EU och omfattar utomhusluft, vattenförekomster, fisk- och musselvatten samt omgivningsbuller.

Detaljplaneförslaget berör miljö kvalitetsnormerna för luft, omgivningsbuller och indirekt även vatten då Lina älv är recipient till planområdet. Brytning under jord innebär inläckage av grundvatten vilket pumpas upp och används som processvatten i förädlingsverksamheten. Överskottsvatten leds till Lina älv som är en del av Kalix älvsystem. En utökad brytning på djupet av Marta och Johannes utgör en mindre lokal påverkan jämfört med den påverkan som redan förekommer av befintliga gruvor i Malmberget varför influensområdet för grundvatten bedöms öka i liten omfattning.

Påverkan på vattenförekomster och enskilda brunnar förväntas bli mycket begränsad. Inga större sprick- och deformationszoner som skulle kunna sammanbinda intilliggande avrinningsområden med Johannes och Marta och därmed påverka yt- och grundvatten har påträffats vid genomförda undersökningar.

Utsläpp till luft och vatten samt buller bedöms inte förändras i förhållande till nuvarande situation. De vibrationsnivåer som uppstår vid sprängning bedöms ligga inom gällande villkor. De vibrationer som uppstår till följd av rörelser i berget när detta spricker upp och rasar, s.k. seismiska händelser, kommer att öka något till följd av ökat brytningsdjup. Den seismiska aktiviteten bedöms dock fortfarande vara låg och inte förorsaka påtagliga störningar i samhället.

KONSEKVENSER FÖR KULTURMILJÖ

FÖRUTSÄTTNINGAR

Malmberget-Koskullskulle omfattas av riksintresse kulturmiljövård (figur 2), enligt miljöbalken 3 kap 6 § och utgör riksintresse (BD 14) enligt Riksantikvarieämbetets beslut 1997-11-17. Området är utpekad som riksintresse på grund av dess säregna karaktär med tidstypisk bebyggelse i form av bostäder och gruvindustribyggnader från och med 1800-talets slut. Den kulturhistoriskt intressanta bebyggelsen speglar näringens sociala skiktning och konjunkturförändringar, särskilt expansionen under 1960-talet och de statliga satsningarna på egnahemsbyggande under miljonprogrammet. Det finns inga byggnadsminnen inom området.

Sökt koncession ligger delvis inom bostadsområdet Hermelin. Nedan ges en beskrivning av områdets bebyggelsemiljö, hämtad från rapporten *Fördjupad riksintressebeskrivning Malmberget – Koskullskulle* utgiven av länsstyrelsen i 2011 (Dnr. 439-7232-10).

Bostadsområdet Hermelin är beläget i nordvästra utkanten av Malmberget, på en brant söderslutning. Bebyggelsen är gles med mycket växtlighet insprängt mellan husen, stora ytor utgörs av klippta grasmattor och vissa gator utgör alléer som kantas av lövträd (rönn och björk).

Övervägande delen av bebyggelsen utgörs av flerfamiljshus men det finns även ett par offentliga byggnader. Området började bebyggas 1892 och första utbyggnadsperioden varade fram till 1915. Under 1950-talet tillkom fler tjänstemanna- och arbetarbostäder och under samma period renoverades det äldre byggnadsbeståndet.

Bostadshusen är huvudsakligen uppförda med en till två våningar och det förekommer både mindre flerfamiljshus och större bostadskaserner. Endast en villa är belägen i området och var avsedd för gruvfogden och förmän. I ett senare skede har mindre småhus för tjänstemän samt hyreshus tillkommit.

Byggnaderna är placerade i rader, ofta gruppvis men glest, längs de relativt smala gatorna som utgör det glesa gatunätet som mjukt följer höjdkurvorna.

Områdets geografiska belägenhet, dess närhet till gruva/malmkroppar och placering utanför stadsplanelagt område, visar att samhället har sitt ursprung i gruvorna och att samhället var tudelat i bolagssamhälle och komplementsamhälle.

Den glesa bebyggelsestrukturen är karaktäristisk för dåtidens stadsplaneidéer där medvetenheten var stor om vikten av att klimatanpassa bebyggelsestrukturen. Vilket kom till uttryck bland annat genom områdets orientering mot söder och det terränganpassade gatunätet.

Bebyggelsen från sent 1800-tal och tidigt 1900-tal ger uttryck för samhällets pionjär- och etableringsskede och har en mer traditionell brukskaraktär jämfört med bostadsområdet Johannes i nordost. Byggnadernas placeringar, områdets planer och gestaltningar berättar om bolagssamhällets hierarkiska struktur och livsvillkor. Det aktuella området är en liten del i utkanten av Malmbergets Bolagsområde och består inte av någon bebyggelse. Ett område som i övrigt är planlöst, varför kultur- miljöfrågan aldrig belysts, även om området till stor del redan är påverkat.

LKAB arbetar för att bevara kulturhistoriskt värdefull bebyggelse från Malmberget som finns inom sökt koncessionsområde. Till hjälp för detta upprättas en kulturmiljöanalys som syftar till att fungera som ett vägledande dokument för den fortsatta hanteringen av de byggnader som avses bevaras från Malmberget.

Bebyggelsen i Bolagsområdet¹ ägs av LKAB och förvaltas av det helägda fastighetsbolaget LKAB Fastigheter. Även om bostäderna ursprungligen uppfördes för de anställda är endast 20 % av hyresgästerna idag bolagsanställda. Resterande 80 % av hyresgästerna är verksamma utanför LKAB, vilket visar på Bolagsområdets popularitet i Malmberget.

Den hierarkiska uppdelningen av bostäderna i arbetar- och tjänstemannabostäder har successivt försvunnit från slutet av 1950-talet i takt med att samhället förändrats. De små arbetarbostäderna, ofta endast ett rum och kök, började under 1950-talet slås ihop till större bostäder samtidigt som de stora tjänstemannavillorna delades upp i fler lägenheter. Idag återspeglas den hierarkiska uppdelningen endast i byggnadernas arkitektur.

Inom koncessionsområdet finns 17 bostadshus och i anslutning till dessa finns 13 övriga byggnader (uthus/förråd, garage). Det finns en offentlig byggnad i närheten till planområdet; Gruvmuseum och i dess omedelbara närhet finns träkonstruktionen Hermelinstollen. All bebyggelse inom bostadsområdet Hermelin ligger inom riksintresseområde för kulturmiljön.

Den gamla banvallen löper genom planområdet, se bild på framsida den här MKB:n. Miljön upplevs tillrättalagd och det finns inga direkta kulturmiljövärden mer än skogsbacke och banvall (se bild på framsida).

KONSEKVENSER

Till följd av gruvverksamhetens expansion i stort i Malmberget har och kommer fortsättningsvis stora delar av riksintresset för kulturmiljö i Malmberget påverkas genom att byggnader kommer att flyttas eller rivas och bebyggelsemiljöer försvinner. Kulturmiljöfrågan i Malmberget hanteras genom upprättande av civilrättsliga samarbetsavtal mellan LKAB och Gällivare kommun. Länsstyrelsen har tidigare deltagit, tillsammans med kommunen och LKAB, i arbetet med att prioritera vilka byggnader som ska bevaras. Bolaget genomför även dokumentationsprojekt i syfte att bevara kulturmiljövärdena för eftervärlden.

Riksintresset för kulturmiljö bedöms påverkas stort negativt (---) av förändringar, men på influensområdet och inte direkt inom planområdet. Riksintresset är främst

¹ Bolagsområdet – inkluderar bostadsområdena Hermelin, Johannes och Kilen vilka alla ägs av LKAB.

riktat mot bebyggelsen och berör inte miljön i lika hög grad. Nollalternativet påverkar inte riksintresset för kulturmiljö (+/-).

ÅTGÄRDER

En kulturmiljöanalys arbetas fram för närvarande över hela området, men den kommer inte behandla det här planområdet specifikt. Förslagsvis dokumenteras skogsbacken och banvallen inom planområdet i syfte att inte helt gå förlorade.

Enligt Miljöbalken 3 kap 6 § ska områden som är av riksintresse för kulturmiljövården skyddas mot åtgärder som påtagligt kan skada kulturmiljön. Kommuner ska t.ex. redovisa hur de avser att tillgodose riksintressena i en aktuell översiktsplan och en eventuell verksamhetsutövare ansvarar för att, genom relevanta planerings- och beslutsunderlag, visa att en tilltänkt åtgärd så långt som möjligt tar tillvara platsens kulturvärden och inte påtagligt skadar ett riksintresse (Riksantikvarieämbetet, 2014).

Då gruvbrytningen kräver tillgång till marken/området som är utpekat riksintresse kommer befintliga bebyggelsemiljöer inom riksintresseområdet att behöva rivas eller flyttas. Detta gör frågan om skyddande/bevarande mer komplex jämfört med en riksintressant kulturmiljö som har fysiska förutsättningar att bevaras på sin ursprungliga plats. Med anledning av detta krävde Länsstyrelsen av LKAB att områdena Hermelin och Johannes skulle dokumenteras vilket så också skedde år 2009. Resultatet av dokumentationen och andra utredningar blev ett dokument som skulle fungera som ett underlag för urval och bevarande av kulturhistorisk värdefull bebyggelse.

Länsstyrelsen har tidigare deltagit, tillsammans med kommunen och LKAB, i arbetet med att prioritera vilka byggnader som ska bevaras i Malmberget. Dessa byggnader utgör en del av det civilrättsliga samarbetsavtal som beskrivs kort nedan. LKAB har tecknat ett civilrättsligt samarbetsavtal med Gällivare kommun, detta avtal trädde i kraft den 5 maj 2014. I avtalet regleras övergripande hur avvecklingen av Malmberget ska ske, i vilken ordning områden ska avvecklas och tidplanen för detta. En del i detta avtal är en överenskommelse om vilka byggnader som ska bevaras, genom att de flyttas till ny plats. Det handlar totalt om 30 byggnader inom Bolagsområdet, d.v.s. både inom och utanför sökt koncession.

Gällivare kommun bedriver sedan 2013 projektet "Dokumentera Malmberget" i vilket LKAB medverkar. Projektets målsättning är att dokumentera Malmberget ur ett historiskt perspektiv för framtiden och kommande generationer. Projektledare är Lars Israelsson och avsikten är att projektet ska färdigställas under år 2016.

Arbetet inom projektet har gått ut på att ur ett brett perspektiv dokumentera samhället Malmberget. Förutom att dokumentera fysiska byggnader och miljöer har man även samlat in information om livet i samhället genom att intervjua personer som levt och verkat i gruvsamhället. Dokumentationen prioriterar kvinnors verksamhet i Malmberget och den roll kvinnor haft i ett gruvsamhälles vardag.

MEDVERKANDE

MKB:n har upprättats av Sweco i samråd med LKAB och Gällivare kommun.

REFERENSER

Fördjupad översiktsplan för Gällivare, Malmberget och Koskullskulle 2014 – 2032.
Antagen av KF 2014-05-19.

Miljökonsekvensbeskrivning – Ansökan om bearbetningskoncession Malmberget K
nr 7, 2016, LKAB

Detaljplan för del av Malmberget 8:17 mfl, Kulturhistoriskt värdefull bebyggelse-
Kulturmiljö analys Rev 2016-04-22, Ramböll, Arkitekten Inger Olsson AB